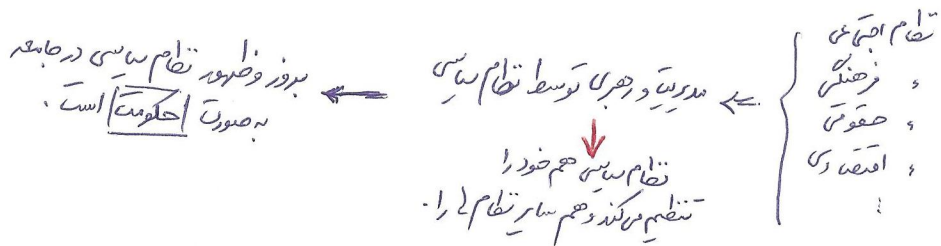

مبانی حکومت اسلامی و ولایت فقیه // جلسه اول //

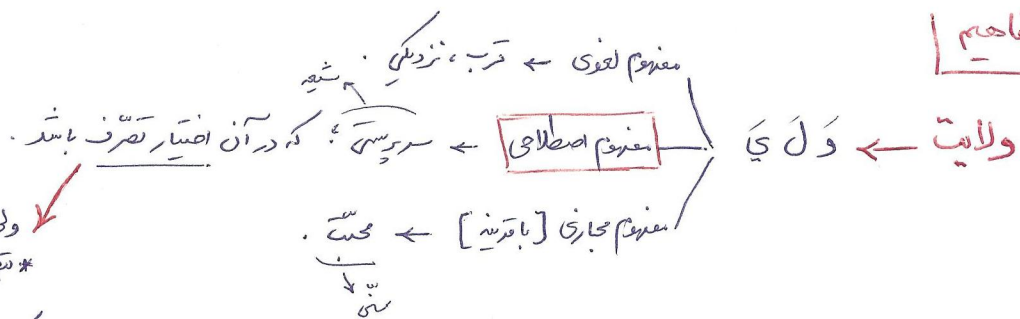
هدف درس: آیه ۱- مهدی گمنام: بیدار کردن نگاه حکومتی برای مسلمانان.
یافتن ارتباط رشته تخصصی با حکومت اسلامی.

ولایت فقیه یک نوآوری در عرصه نظام سیاسی است؛ اگرچه منابع ولایت فقیه، فقهی است. در سایر نظام‌ها، شکل اسلامی نظام هنوز شکل نگرفته است.

سوال: آیا وظیفه حکومت اسلامی و ولایت فقیه است که نظام سیاسی اسلامی در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... ایجاد کند؟

مفاهیم

ولایت فقیه: در امور عمومی جامعه می‌تواند تصرف کند.
* تبصره: در صورتی که امر خصوصی با امور عمومی جامعه پیوند بخورد، می‌تواند تصرف داشته باشد.
نکته: امام معصوم (ع) در هر دو حوزه‌ی عمومی و خصوصی می‌تواند تصرف داشته باشد.

آیا مفهوم اصطلاحی که در حال حاضر از ولایت وجود دارد، در زمان پیامبر (ص) هم وجود داشته است؟ بله؛ با توجه به آن‌که در کتب لغت آمده است می‌توان گفت مفهوم سرپرستی در آن دوران هم وجود داشته است.

فقه: در اصطلاح، علم استنباط احکام از متن دین.

آیا فقه فقط شامل طهارت، نجاست، صلاه و... است؟

بله، فقه دو قسم دارد: اصغر: که شامل مسائل طهارت، صلاه و... است. اکبر: تفسیر ادوات جامعه از کلام الهی و تفسیر احکام.

فقیه: فقیه کسی است که نگاه بالا را داشته باشد.

معتبر

مرجع: در اسلام ریشی لغوی ندارد؛ از زمان مشروطه شکل گرفته است و ریشی سیاسی دارد. مرجعیت در ولایت فقیه شرط نیست؛ آن‌چه در ولایت فقیه مهم است، فتاوت است نه مرجعیت؛ لذا بین مرجعیت و فتاوت رابطه‌ی عموم و خصوص مطلق وجود دارد.
این شبهه که مطرح شده که آیه ۱- خامنه‌ای زمانی که به عنوان ولی فقیه انتخاب شده اند، مرجع نبوده اند، صحیح نیست؛ چرا که همان طور که گفته شد، مرجعیت شرط ولایت فقیه نیست.

مبانی حکومت اسلامی و ولایت فقیه // جلسه دوم // ۱۳/۷/۹۳ // استاد حسینی

- زمینه و سبب اصلی حکومت اسلامی و ولایت فقیه، اعتقاد به حضور دین در ساحت های اجتماعی و سیاسی است.
مفهوم سکولاریسم : بهترین ترجمه، عرفی سازی ← منبع غیر قدسی قائل شدن در عرصه های مختلف : فرد، خانواده، جامعه، دین، حکومت، ...
 له تفکرات پیروش : حقه اسلام هم غیر الهی است.

* سکولاریسم به معنی بی دینی و لادینی نیست.

مفهوم لائیسیم : لائیک صفت حکومتی است که معتقد به جدایی دین و سیاست است.
 * سکولاریسم بهتر شکل گرفته لائیسیم است. اعتقاد به سکولاریسم به حکومت لائیک منتهی می شود.
مؤلفه های سکولاریسم : (۱) انسان محور؛ اعتقاد به خدای ساعدت ساز و محور قرار دادن انسان.

(۲) مبای ملیت، دین نیست، قومیت است.

فقه و شریعت (باید و نباید) ندارد. آموزه های اعلامی دارد.
 در مورد حکومت و سیاست ساکت است؛ چون اساس دین مسیحیت برای اصلاح بودیست آمد.
 دین مسیحیت [از علل شکل گیری سکولاریسم]
 عملکرد طلب و نظام دین.

آیا اسلام دین سیاسی - اجتماعی است؟

- **دین مایه دین اسلام**

ادعای حداکثری برای هر عصر و هر مکانی. (خاصیت و جامعیت). برای تمامی شؤون و نیازهای انسان برنامه دارد.
 فقه و شریعت. ← تمام کارهای انسان در قالب امر مقدس (واجب، مستحب، مباح، مکروه، حرام) قرار می گیرد.
 رهبران دینی، مسئولیت سیاسی دارند.

انسان : دو بعدی است { فردی / اجتماعی }
 جامعه : برای هویت جمعی، استقلال قائل است. (روح جمعی) سبب سنت های اجتماعی الهی ← ملیت، نژاد، رنگ، ... وجود ندارد.
 حکومت : هدف نیست؛ ابزار است.

- **نگاه اسلام به مقوله های**

له امام غنی؛ حکومت ج.ا.ا. آرژ و آرمان غدیر را احیا کرد.

مبانی حکومت اسلامی و ولایت فقیه // استاد حسینی // جلسه سوم // ۱۴/۷/۹۳

حاکمیت و حکومت در اسلام

حکومت : بخشی از نظام سیاسی که بر بخش های دیگر قهر و غلبه دارد و اجازه های استفاده از زور مشروع را دارد.
حاکمیت : اراده در حکومت اعمال می شود.

نکته : در اندیشه سیاسی غرب، حکومت و حاکمیت هدف است اما در اندیشه سیاسی اسلام، وسیله است. این که در غرب، حکومت و حاکمیت هدف است، به دلیل آن است که می توانند عرض قدرت و حکومت هزینه بر است؛ چرا که باعث افزایش خشونت می شود. لذا احزاب را شکل دادند. می توان گفت در اسلام هدف است ولی هدف ابدی آک نیست. در اسلام، تلاش برای کسب قدرت مذموم است ولی با احسان تکلیف اشکالی ندارد.

* **اجتماع اسلامی** مقدم بر حکومت اسلامی است؛ بدین معنا که اگر اجتماع وجود نداشته باشد، حکومتی نخواهد بود. [در تعریف مقام معظم رهبری، ترتیب به این صورت است : انقلاب اسلامی ← نظام اسلامی ← دولت اسلامی ← جامعه اسلامی ← تمدن اسلامی]

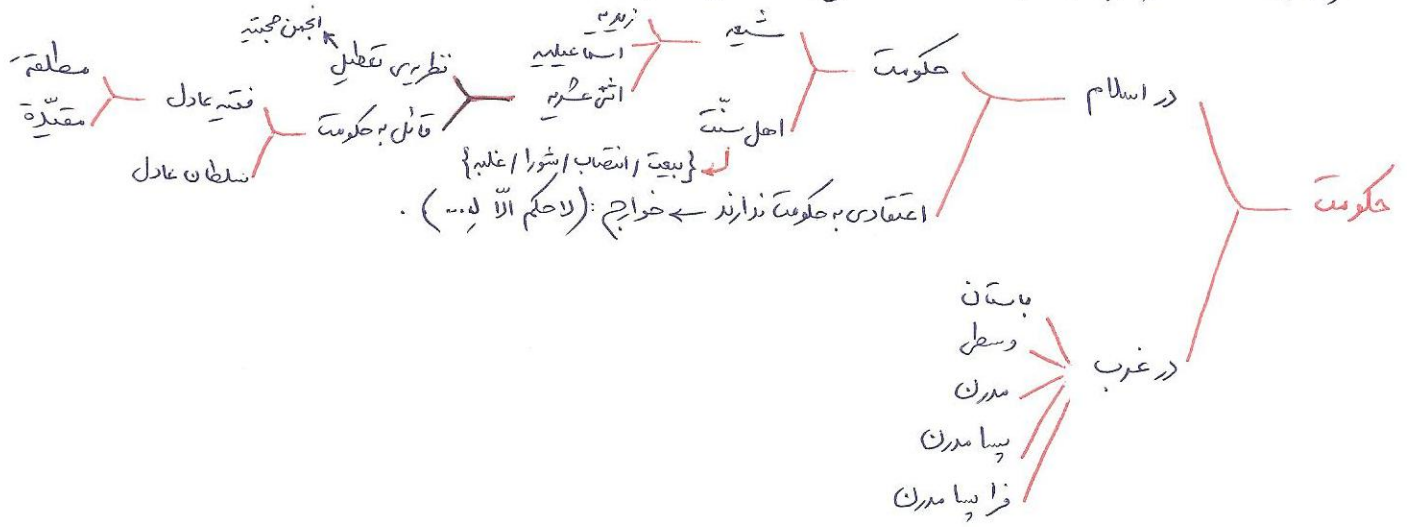
* **حکومت اسلامی**، قوی ترین ابزار برای رساندن جامعه به اهداف خود است.

نکته: آئینہ اسے جوادی آملی: وقر دین در جامعه اجرایی شود، حکومت اسلامی شکل گرفته است، اگر چه به صورت حد اکثری هم نباشد.

حکومت در اسلام: مجموعه ای از قوانین مهم از دین اسلام با مجری عادل بر این اهداف که دین مشخص کرده است.

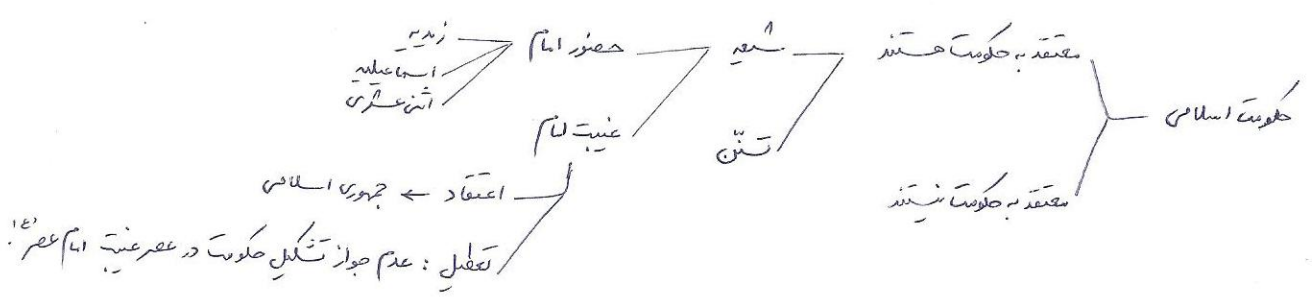
حاکمیت در اسلام: از آن خداست. حاکمیت به رسول اکرم (ص) تفویض شده است. هر حاکمی در مقابل حاکمیت خدا، طاعت است. پس بعد از بنا به به امام معتمد و در دوران غیبت به فقیه جامع الشرائط متصل شده است.

* معنای امر در متون دینی « امر حکومت » و حکومتداری است. [نظم امرکم / اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم] اگر اطاعت اول و دوم یکی بود، نیازی به آوردنش نبود. پس اطاعت از پیامبر و اولی الامر متفاوت است از اطاعت از خداوند. اطاعت از پیامبر و اولی الامر مربوط به امر حکومت است؛ یعنی امور سیاسی - اجتماعی.

اصل عدم ولایت: هیچ کس به صورت اولیه و بالذات بر دیگری، ولایت ندارد... مردم همه آزاد آفریده شده اند... آن کسی که از طرف خداوند اجازه ولایت دارد، می تواند وی باشد: (النبي أولى بالمؤمنين من أنفسهم)

مبانی حکومت اسلامی و ولایت فقیه // استاد حسینی // جلسه چهارم // ۹۳/۷/۲۰

اندر مبانی سیاسی اهل سنت و تشیع:
- رویکرد تطبیقی:

اهل سنت	تشیع	ولایت فقیه
علم اعتماد به نص	۱- اعتماد به نص	روایات
اعلم بودن، افضلیت نمی آورد	۲- علم افضلیت دارد (اعلم بودن)	فقهات
امنیّت مقدم بر عدالت است. - لذا در نگاه اهل تسنن، شورش و قیام مذموم است.	۳- عدالت مقدم بر امنیت است.	عدالت
مصدق مقدم بر معیار است. - برای تشکیل حکومت تشیع	۴- معیار مقدم بر مصداق است.	معیار
نگاه منفی به جریان ای اعتراض.	۵- همواره معترض بوده است.	

* چهار حوب های اندیشه سیاسی در شیعه ثابت است.

در مرحله تشکیل حکومت اسلامی

- ۱- مشروعیت معیار ← الهی (ادله نقلی، ادله عقلی)
- ۲- حضور خلیفان سیاسی ← ناصر (گروهی که بتوان با کمک آنان حکومت را اجرا کرد)
- ۳- عدم نارضایتی بزرگ جامعه

در زمان تظیل

۱. مشروعیت ✓
۲. خلیفان سیاسی ✗
۳. عدم رضایت مردم ✗

عدم بسطید

حکومت اسلامی تا زمانی ادامه می یابد که حاکم اسلامی بسطید " یا قدرت اجرای احکام اسلامی داشته باشد.

مبانی حکومت اسلامی و ولایت فقیه // استاد حسینی // جلسه پنجم // ۲۷، ۲۸، ۲۹

تشبیه: پیغمبر مأمور به تشکیل حکومت نبوده اند؛ بلکه اقتضای زمان موجب آن شده است. پیغمبر تنها یک واسطه است؛ یک خبر آور است. پاسخ: بزرگ جواب باید ابتدا اهمیت حکومت نبوی را ثابت کنیم. پس از اثبات ولایت پیغمبر، ولایت امام و بعد از آن ولایت فقیه را اثبات می کنیم؛

له ادله آیات: - النبوة أولى بالمؤمنین من أنفسهم ← ولایت دینی، چون آیه عام است و لذا ولایت دینی را هم در بر می گیرد. روایات بر حکومت و فرماندهی و فرمانروایی پیامبر در خصوص آیه مذکور دلالت دارند.

مرجعیت دینی ← همه این شأن را قبول دارند.

له شئون پیامبر

قصاوت
زعامت سیاسی*
مورد اختلاف است؛ اگر قصاوت را بپذیریم، آیا نیاز به حکومت داریم؟ پذیرش حکم پیامبر در قصاوت واجب شده است. برای اجرای حکم نیاز به حکومت است.

له پیامبر، اختیارات مالی زیادی داشته است. خداوند تبعیت از اختیارات مالی پیامبر را واجب کرده است. هر کس تبعیت نکند، از دین خارج است.

* اطعوا الله و اطعوا الرسول

↓ دین
↓ امور اجتماعی

علامه طباطبائی: علت تکرار امر (اطعوا) این است که می خواهید اموری را که در دین نبوده، اشاره کنید، چون اگر همان امر را در بر می گرفت، نیازی به تکرار نبود و می گفت: اطعوا الله و الرسول.

ولایت تکوینی
ولایت تشریعی

امور خصوصی
امور اجتماعی
مرجعیت دینی
قصاوت
زعامت سیاسی

ولایت فقیه چون ولایت رسول است؛ یعنی فقیه در امور اجتماعی جامعه همان اختیارات پیامبر و امام را دارد.

یک دسته بندی علوم با توجه به موضوع آن صورت می گیرد. مثلاً موضوع علم فلسفه ← وجود، سیاست ← قدرت، اقتصاد ← پول و اعتبار... است. در بحث کلام یا فقهی بودن ولایت فقیه ابتدا به موضوع علم کلام رفته می پردازیم. موضوع علم کلام ← فعل خداوند
موضوع علم فقه ← فعل مکلف

اصل کلامی است. بر خداوند لازم است عوارض فردی را عیناً در امور قرار دهد.

ولایت فقیه

اصل فقهی است. اگر در شرایط جبر و ظلم، فردی توانایی از بین بردن ظلم داشته باشد، بر او لازم است قیام کند.
(فعل مکلف مربوط به ولایت فقیه است)

تبعیت از ولی فقیه واجب است.
(فعل مکلف مربوط به مردم است)

نظریه فقهی، در زمان غیبت امام معصوم (ع)، تشکیل حکومت اسلام را واجب نیست. (اصل کلامی)

لے فقہی اقدام به تشکیل حکومت نمی‌کند؛ باری نه سؤد؛ حرام است.

* برای اثبات این نظریه چند دلیل می‌آورند:

- ادله‌ی روایی: روایات برائتین برچشم در زمان غیبت.

- تشکیل حکومت، با نگاه شیعه مخالف است. وظیفه‌ی شیعیان در عصر غیبت، انتظار است.

لے جواب: - ادله‌ی روایی: در مقابل روایات بالا، روایاتی داریم که اتفاقاً به تشکیل حکومت امر می‌کند.

- بعضی می‌گویند روایات استغفار شده، مربوط است به ادعای مهدویت در تشکیل حکومت.

لے می‌توان گفت چون در دسته روایات با هم تعارض دارند، از اعتبار ساقط اند.

لے ادله‌ی عقلی: دین احکام و دستورات دارد که باید اجرائی شود. برای اجرای دین لازم است حکومتی تشکیل

سؤد تا مانع گزاری کند و مجری قانون باشد. در زمان غیبت هم به حکومت نیاز است؛ چرا که ممکن است دوران

غیبت خیلی طول بکشد و نمی‌توان دین را کنار گذاشت تا وقتی امام معصوم بیاید. پس باید حکومت تشکیل شود.

اگر دین را اجرائی نکنیم، نقض غرض به وجود می‌آید؛ چون دین آمده تا به کار گرفته شود.